

Danskar fíggjindamyndir

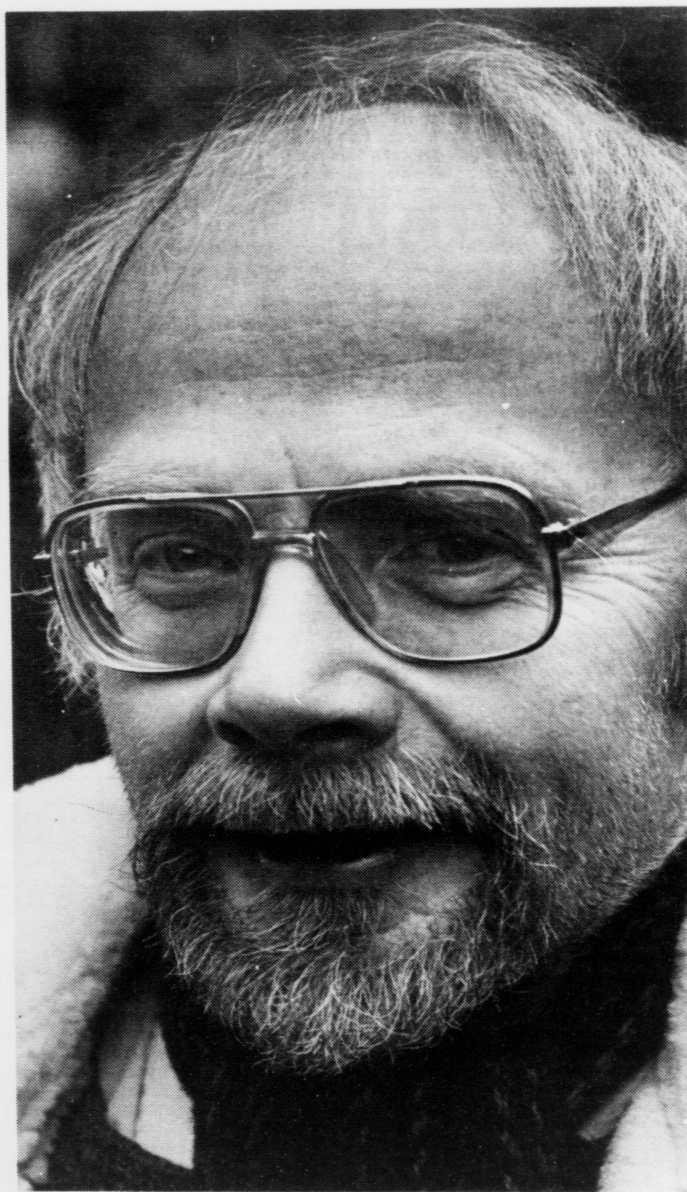
Nakrar hugleiðingar um danska nýimperialismu og um at fara frá eini uppgerð ið brýtur niður til eina ið byggir upp

Tað man hava gingist mongum sum undirritaða, at ilt hevur verið tey seinastu árinu at fingið ta størleypandi tíðina aftur. So kvikliga fara teir hugmyndaligu og búskaparligu streymarnir aftur við borðinum, trokaðir av av nýggjum rákum, sum so aftur eru horvin – sum fok. Úti í verðini: frá marxismu til nýliberalismu og víðari til nationalismu og kaos. Og heima: frá glæsiligum hákonjunkturum til búskaparligt hóttafall og – sum ein avleiðing – eitt tjóðarmót-fall og ein tógn so nívandi, at at kalla eingin longur tora at gloppa munnin hvørki um víðurskiðir nær ella fjar. Tað er heldur ikki leitt at gera viðmerkingar til tíðina. Nóg illa hevur ein vant seg við eitt bilæti, so er tað syndað av eini nýggjari, radikalt øðrvísi uppseting av vandamálum og trupuleikum. Her verður sanniliga skvaggað við kalcidoskopinum!

Henda grein er ein roynd at nema við nokur perspektivskifti í tí føroyska tyssinum av politiskum og moralskum vandamálum. Sum eina byrjan fari eg fyrst at nevna tvær broytingar. Onnur hevur við ríkisfelagsskapin at gera. Vit eru nokur, sum í meira enn ein mansaldur hava latið okkum rura í blund av eini – ivalcyst meira kensluligari enn skilbundnari – trúgv á, at hesin felagsskapur var til fyrimunar fyri okkara lítlu tjóð, eisini hennara tjóðskaparliga og mentanarliga lívføri. Vit mugu nú seta eitt stórt spurnatekin við hesa áskoðan – og soleiðis við sjálvt grundarlagið undir tí politikki, sum ein av Føroya fremstu politikarum, P. M. Dam, setti í kortið eftir 2. heimsbardaga.

Hin broytingin hevur við okkara Danmarkar-mynd at gera. Í tí føroysku uppal-ingini hjá mongum okkara var góðska til danska mentan og danskar bókmentir ein natúrligur partur.

Ein slík góðska kann aldri kóvast. Men myndin av Danmark – einum landi, gjøgnumlýstum av Grundt-

Hanus Andreassen, rithøvundi skrivar

vigs víða og frælsa anda – hevur í seinastuni fingið nokur skot fyri bógvin. Lóðurið til hesi skot er ikki gjørt í Føroyum, heldur ikki kemur tað frá danskum politikarum ella tí meiniga danska manninum. Tað kemur frá einum parti av tí danska blaðheiminum.

Undirritaði hoyrir til tey vanaføstu. Ein hevur ilt við at sleppa áskoðanum og bílötum, sum bygt hevur verið á í meira enn ein mansaldur. Men hann, sum ikki steingir seg inni, bindur fyrri eyguni og stungur vatt í oyruni, nýðist viðhvørt at lata seg flyta. Tey seinastu árinu er mong vanahugsan blivin ørkymlað. Av mongum tíðarbilum var seinasta vika kortini fyrri undirritaða ein tann mest ørkymlandi. Staddur í Danmarkar høvudsstaði hoyrði ein um tær víðfeyndu húsaransóknir og handtøkur, sum fóru fram í Føroyum.

Tað, sum vakti ans, var kortini ikki so nógv hesar hendingar sum tann fjølmíðlaherferð, sum kom í hølunum á teimum: ein skaðafro og ein hunddálking so massiv, at tú spurdi teg sjálfvan, um hetta var veruleiki ella bara eitt óveruligt, dreykmakent framhald av tí postmoraliska amerikanska marulfilminum, tú stutt frammanundan hevði verið so óskettin at goldið fyri at sæð. Malandi á gøtum og torgum, í heitum kaffistovum, millum brosand, málamlíklar fjøldir sá ein fyrri sær har heima brøður og systur, sum royndu at fóta sær í stormi, millum berlig strá, undir dökkum himli. So fáment og fálíg tey sýntust – aftur ímóti hesum vælkæddu býarfjöldunum! Høvdu tey veruliga uppborið hesa vitleysu etnisku brennimerking? Var hetta Danmark – ella var hetta Serbia?

Tað er eftir mínum tykki sera umráðandi, tá ein skal meta um orskir, strategi, endamál uttaná, krógvað endamál, í einum samanhangi – at royna ikki at lata seg taka av fótum av kensluherðindum. Líka so umráðandi er ikki bara at

seta seg afturá og halda alt væl til standa – uttan at vera eitt sindur forvitin, seta spurningar, seta fram hypothesesur. Í sambandi við ta mannminkan, sum danskir fjølmíðlar hvølvandið yvir okkum (sum var okkara sjálgjörda mannminkan ikki nóg mikið!) og í sambandi við onnur hótandi rák, sum eg seinni fari at umrøða gjøllari – er hóskandi at spyrja: *Cui bono?* Hvørjum gagnar henda herferð, og hvørjum gagna hesi tiltøk?

Tey gagna ikki føroyingum. Tey gagna neyvan tí vanligu danskanum. Ein spurningur er, um tey gagna danskum politikarum – sum við tí nýggju avtaluni millum Føroya og Danmarkar tykjast at hava vist ein konstruktivan anda. Tey gagna ikki Danmarkar umdømi – sum kunngugt er danin sera erkrvisin, um nakar ivast í hansara mótimperialistiska reinleika. Yvirhøvur er tað mín kensla, at danskir politikarar neyvan eru fegnir um ta vend, sum er um at koma í víðurskiðinum millum hesi bæði fólkini. Somuleiðis er tað mín roynd, at danskarar higartil ikki hava latið tær fíggjarmyndir, sum danskir fjølmíðlar hava skapt, rína við seg.

Hinvegin er grund til at halda, at ein gongd, sum endar við, at Føroyar aftur bliva eitt hjáland, um ikki formliga so *de facto*, at útlendingar aftur stýra øllum tjóðandi málum í okkara landi, at okkara egna dugna-fólk eru trokað burtur úr øllum álitisstørvum – fer at gagna ávisum vinnuligum og búskaparligum kreftum í Danmark.

Eg fari tí at seta fram ta hypotheses – og annað kann tað ikki vera – at ávisar vinnuligar og búskaparligar kreftir í Danmark (og kanska eisini aðrastaðani) eiga gagn av – og kanska, hóast slíkt sjálvsagt ikki kann prógvast, eiga sín lut í – eini vaksandi destabilisering av tí seinastu leivd av moralskum og vinnuligum støðufesti, sum finst í okk-

